

Fundusze Europejskie

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

**Zasady horyzontalne obowiązujące w perspektywie 2021-2027,
21 listopada 2024 r., Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich
w Chełmie**

Prawo krajowe i unijne z którego wynika konieczność realizacji zasad horyzontalnych:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (tzw. Rozporządzenie ogólne)

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r.

Karta Praw Podstawowych przyjęta i podpisana 7 grudnia 2000 r. w Nicei.

Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z dnia 19 kwietnia 2019 r.

Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dnia 19 lipca 2019 r.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.

Ustawa o organizacjach pracodawców z dnia 23 maja 1991 r.

Wytyczne, z których wynika konieczność realizacji zasad horyzontalnych:

Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027

Wytyczne dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027

Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027

Zasady horyzontalne obowiązujące w perspektywie 2021-2027

Zasady horyzontalne wymienione zostały w artykule 9 rozporządzenia ogólnego i są wdrażane horyzontalnie na wszystkich etapach realizacji funduszy UE.

Rozróżniamy w tym zakresie następujące zasady horyzontalne:

- zasadę równości szans kobiet i mężczyzn;
- zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- zasadę partnerstwa,
- zasadę zrównoważonego rozwoju,
- zasadę DNSH, która oznacza „nie wyrządza znaczącej szkody dla środowiska”.

Zasady horyzontalne obowiązujące w perspektywie 2021-2027 zawarte w przepisach UE

Art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej – wskazuje, że UE „zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami oraz ochronę praw dziecka”

Zgodnie z art. 9 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. „Państwa członkowskie i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. W procesie przygotowywania i wdrażania programów należy w szczególności wziąć pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.”

Instytucja Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 zobowiązała się do przestrzegania zasad horyzontalnych na wszystkich etapach jego realizacji tj.: przygotowania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli.

Zasady horyzontalne obowiązujące w perspektywie 2021-2027 zawarte w Konstytucji RP

Konstytucja RP art. 33: „Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.

Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń” .

Karta Praw Podstawowych

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej to zbiór najważniejszych praw i obowiązków obywatelskich podpisany 7 grudnia 2000 r. Moc wiążąca dokumentu została mu nadana przez Traktat Lizboński 13 grudnia 2007 r., który wszedł w życie 1 grudnia 2009 r.
- Poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych (KPP) Unii Europejskiej w procesie wdrażania funduszy stanowi jeden z horyzontalnych warunków podstawowych;
- Odniesienia do KPP znajdują się również w rozporządzeniach szczegółowych 2021/1057 ws. EFS+ oraz 2021/1058 ws. EFRR i FS;
- Art. 8 ust. 1 rozp. ws. EFS+ przesądza, że wszystkie operacje EFS+ powinny być wybierane i wdrażane z poszanowaniem Karty praw podstawowych (KPP) Unii Europejskiej, zgodnie z odpowiednimi postanowieniami zawartymi w rozporządzeniu ogólnym;
- Natomiast motyw 5 rozp. ws. EFRR i FS wskazuje, iż przy wdrażaniu EFRR i Funduszu Spójności należy przestrzegać zasad horyzontalnych określonych w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz w art. 10 TFUE, w tym zasad pomocniczości i proporcjonalności określonych w art. 5 TUE, z uwzględnieniem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- IZ FEL wdrażając Program zapewnia poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty Praw Podstawowych.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych – to międzynarodowy dokument opisujący prawa osób z niepełnosprawnościami w kategoriach praw człowieka, a także obowiązki Państw związane z zapewnieniem tych praw i ich przestrzeganiem. Przestrzeganie zapisów ma przyczynić się do poprawy sytuacji życiowej osób z niepełnosprawnościami poprzez umożliwienie im korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności na równi z innymi osobami. Dokument został przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku. Ratyfikowany przez Polskę 6 września 2012 r.

IZ FEL wdrażając Program zapewnia poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Zasady horyzontalne obowiązujące w perspektywie 2021-2027

Potwierdzeniem realizacji zasad horyzontalnych są zapisy Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 zatwierdzonego przez Komisję Europejską decyzją wykonawczą nr C(2022)8382 z dnia 24 listopada 2022 roku.

„Wszystkie inwestycje w infrastrukturę i rozwój usług edukacyjnych, społecznych i zdrowotnych będą zgodne z wymogami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym Komentarzem Ogólnym 5 i uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, z należyтым poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność ze strategią deinstytucjonalizacji oraz odpowiednią polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, a mianowicie Kartą praw podstawowych, Europejskim filarem praw socjalnych i Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030. Rezultaty projektów będą dostępne dla wszystkich z poszanowaniem ww. zasad, a treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.”

Działania prewencyjne podjęte przez IZ FEL 2021-2027 w celu wyeliminowania ryzyka otrzymania dofinansowania przez JST naruszające zasady horyzontalne

Klauzula zawarta w Programie „*Wsparcie polityki spójności będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia PE i Rady nr 2021/1060. W przypadku, gdy beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiegokolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia nr 2021/1060, wsparcie w ramach polityki spójności nie może być udzielone*” oznacza, że naruszenie lub nieprzestrzeganie zasady niedyskryminacji jest równoważne z wyłączeniem możliwości ubiegania się JST o wsparcie ze środków Unii Europejskiej. Pozostawienie w projekcie wnioskodawcy, który nie przestrzega przepisów antydyskryminacyjnych, stanowi przesłankę do negatywnej oceny wniosków o dofinansowanie składanych przez takie JST zarówno indywidualnie jak i w formule porozumień czy stowarzyszeń. W przypadku utrzymania aktów prawnych o charakterze dyskryminującym, projekty takiego JST, w tym też projekty partnerskie, w których jest on Liderem lub Partnerem, utracą możliwość uzyskania dofinansowania. Pozostali Partnerzy zachowują natomiast prawo do ubiegania się o dofinansowanie projektów, o ile nie złożą projektu partnerskiego wspólnie z tym JST.

Kryteria oceny w Programie

Instytucje ogłaszające nabór, zgodnie z regulaminami naborów, zobowiązane są do stosowania następujących kryteriów podczas procedury oceny projektów m.in. kryterium antydyskryminacyjnego:

1. Wsparcie polityki spójności będzie udzielane wyłącznie projektom i Wnioskodawcom/Partnerom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art.9 ust.3 Rozporządzenia PE i Rady nr 2021/1060;
2. Projekt jest zgodny z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych, sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.);
3. Projekt jest zgodny z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 26 października 2012 r. (Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, str. 391),;
4. Przestrzeganie zasad równości kobiet i mężczyzn (art. 9 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) 2021/1060);
5. Przestrzeganie zasad niedyskryminacji, w tym zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (2021/1060);
6. Projekt jest zgodny ze standardem minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn (EFS+);
7. Przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju, w tym zasady „nie czynić poważnych szkód” (art. 9 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) 2021/1060).

Kryteria oceny w Programie

Tylko jeden projekt nr FELU.09.01- IP.02-017/23, Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie świdnickim . złożony przez Powiat Świdnicki/Powiatowy Urząd Pracy w Świdniku został oceniony negatywnie ze względu na niespełnienie poniższych kryteriów:

- kryterium ogólnego formalnego nr 5 „Wsparcie polityki spójności będzie udzielane wyłącznie projektom i Wnioskodawcom/Partnerom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia PE i Rady nr 2021/1060”;
- kryterium ogólnego horyzontalnego nr 3 „Projekt jest zgodny z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 26 października 2012 roku. (Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, str. 391), w zakresie odnoszącym się do sposobu realizacji z zakresu projektu.”;
- kryterium ogólnego horyzontalnego nr 6 „Projekt jest zgodny z przepisami prawa krajowego i unijnego.

Z uwagi na powyższe decyzją Zarządu Województwa Lubelskiego w dniu 12 lipca 2023 r. zostały zatwierdzone wyniki oceny formalno-merytorycznej wniosków o dofinansowanie złożonych przez Miejskie/Powiatowe Urzędy Pracy z terenu województwa lubelskiego w ramach naboru nr FELU.09.01-IP.02-001/23. Zgodnie z art. 56 pkt 5 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079), przedmiotowy projekt uzyskał ocenę negatywną i nie został wybrany do dofinansowania.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn – wdrożenie działań mających na celu osiągnięcie stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki. To również stan, w którym kobiety i mężczyźni mają równy dostęp do korzystania z zasobów (np. środki finansowe, szanse rozwoju). Zasada ta ma gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci. Jest to również uwzględnianie perspektywy płci w głównym nurcie wszystkich procesów i działań w ramach programów (tj. podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli programów).

- działania wyrównawcze polegają na preferencyjnym traktowaniu osób z tej grupy, która napotyka na szczególne bariery i ograniczenia utrudniające równy dostęp do zasobów i dóbr społecznych;
- każda decyzja czy działanie są zatem oceniane w odniesieniu do stopnia, w jakim wpływają na sytuację kobiet i mężczyzn, tj. czy przyczyniają się do eliminowania występujących nierówności czy też je pogłębiają.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn

Bariery równościowe:

- różnice w płacach kobiet i mężczyzn na równoważnych stanowiskach wykonujących tożsame obowiązki;
- mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy;
- niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych;
- niewystarczający system opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat lub opieki żłobkowej/przedszkolnej lub opieki instytucjonalnej nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Działania zapobiegające barierom równościowym:

- działania zaplanowane w projekcie, które wpłyną na wyrównywanie szans danej płci będącej w gorszym położeniu (o ile takie nierówności zostały zdiagnozowane w projekcie);
- podnoszenie wiedzy i świadomości w zakresie m.in. korzyści z zarządzania różnorodnością, kształtowania postaw menadżerskich kobiet, unikania stereotypów;
- zarządzanie równościowe obejmujące m.in. tam gdzie to zasadne, udział obu płci we wszelkiego rodzaju gremiach decyzyjnych, procedury i regulacje zapobiegające dyskryminacji, lobbingowi i molestowaniu w miejscu pracy, procedury związane z wynagradzaniem i awansami, by zapobiegać nierównościom;
- stosowanie równościowego języka, stosowanie żeńskich form.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Celem zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami jest **zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami na równi z innymi osobami pełnosprawnymi jednakowego dostępu do pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia, na jednakowych zasadach.** Zasada ta może być realizowana poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień. Są to narzędzia umożliwiające kompleksowe podejście do planowania i projektowania zarówno produktów, jak i odpowiedniego otoczenia, mając na celu promowanie społeczeństwa włączającego wszystkich obywateli. Generalnym celem tych działań jest zapewnienie, że wszystkie wydatki z funduszy europejskich będą przyczyniać się do zapewniania równych szans i nie będą sprzyjać jakiegokolwiek dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami.

Podstawowe pojęcia dotyczące zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Osoba z niepełnosprawnością (OzN)

Osoba posiadająca potwierdzenie niepełnosprawności w postaci orzeczenia o niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, osoba z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Dostępność

Właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz towarów i usług, pozwalająca osobom ze szczególnymi potrzebami na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami.

Dostępność

Uniwersalne projektowanie

Etap planowania

Dotyczy otoczenia oraz wszystkich korzystających z projektu lub kontrolujących projekty, np. wejście do budynku bez barier, zakup autobusów niskopodłogowych

Racjonalne usprawnienia

Etap realizacji

Dotyczy tylko osób z niepełnosprawnościami, np. zbudowanie pochylni, instalacja podnośnika

Koncepcja uniwersalnego projektowania

- projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania;
- uniwersalne projektowanie nie wyklucza możliwości zapewniania dodatkowych udogodnień dla szczególnych grup osób z niepełnosprawnościami, jeżeli jest to potrzebne;
- koncepcja uniwersalnego projektowania jest realizowana przez zastosowanie co najmniej standardów dostępności.

Reguły uniwersalnego projektowania

- użyteczność dla osób o różnej sprawności;
- elastyczność w użytkowaniu;
- proste i intuicyjne użytkowanie;
- czytelna informacja;
- tolerancja na błędy;
- wygodne użytkowanie bez wysiłku;
- wielkość i przestrzeń odpowiednie dla dostępu i użytkowania;
- percepcja równości.

Standardy dostępności

Standardy dostępności stanowiące załącznik do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 zostały opracowane jako pomoc dla Beneficjentów we właściwym przygotowaniu projektów. Stanowią zestawienie minimalnych wymagań w obszarach m.in. :

- szkoleń;
- edukacji;
- informacji i promocji;
- cyfryzacji;
- transportu;
- architektury.

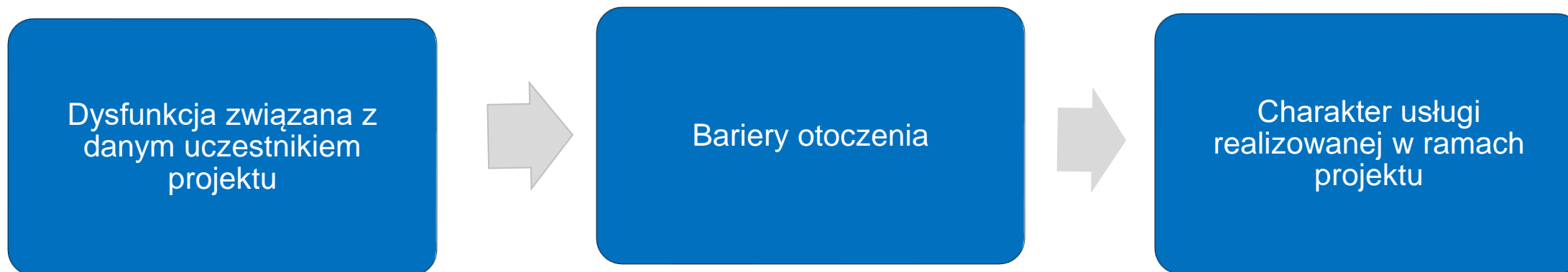
Racjonalne usprawnienia

Konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, **rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku**, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami **możliwości korzystania** w pełni z praw człowieka i podstawowych wolności **na zasadzie równości z innymi osobami**.

Projekty w ramach FEL 2021-2027 mają zapewnić możliwość korzystania ze wsparcia w projektach osobom z niepełnosprawnościami, których nie przewidziano na etapie planowania projektu.

Odmowa skorzystania z MRU to dyskryminacja.

Każde racjonalne usprawnienie wynika z relacji trzech czynników:

Racjonalne usprawnienia

Przykładowy katalog racjonalnych usprawnień:

- koszt specjalistycznego transportu na miejsce realizacji wsparcia;
- dostosowanie architektoniczne budynków niedostępnych (montaż platform, wind, podnośników);
- dostosowanie infrastruktury komputerowej (zakup/wypożyczenie drukarek, materiałów w alfabecie Braille'a, programów powiększających, mówiących);
- dostosowanie akustyczne (zakup pętli indukcyjnej, systemów FM);
- asystent tłumaczący na język łątwy;
- asystent osoby z niepełnosprawnością;
- tłumacz języka migowego;
- alternatywne formy przygotowania materiałów projektowych;
- wydłużony czas wsparcia (konieczność wolniejszego tłumaczenia na język migowy, wolnego mówienia).

Racjonalne usprawnienia

Decyzję w sprawie finansowania MRU podejmuje Instytucja Zarządzająca będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu, biorąc pod uwagę zasadność i racjonalność poniesienia dodatkowych wydatków.

- Kwota wydatków poniesionych tytułem racjonalnych usprawnień, to maksymalnie 15 000 złotych na uczestnika. Wchodzi ona do podstawy wyliczenia przysługujących na etapie rozliczenia kosztów pośrednich, a tym samym wpłynie na zwiększenie możliwych do rozliczenia kosztów pośrednich w tymże projekcie;
- Wzrost wartości projektu, może oznaczać konieczność podpisania aneksu do umowy oraz zmiany harmonogramu płatności.

Zastosowanie zasady równości szans i niedyskryminacji w tym dostępności - przykładowe aspekty

- Działania z zakresu turystyki i kultury, infrastruktury transportu publicznego itp. muszą odpowiadać na potrzeby różnych grup osób, w tym OzN, osób starszych, opiekunów z dziećmi, osób starszych;
- tworzenie miejsc dostępnych, bezpiecznych oraz wpływających na socjalizację i integrację ludzi ze wszystkich środowisk w różnym wieku, płci, rasy lub pochodzenia etnicznego, religii, światopoglądu, niepełnosprawności lub orientacji seksualnej;

Zasada partnerstwa

Zasada partnerstwa wyrażona w art. 8 ust. 2 oraz motywie 14 preambuły rozporządzenia ogólnego – podkreśla kluczową rolę zasady partnerstwa we wdrażaniu funduszy unijnych, wagę podejścia opartego na wielopoziomowym zarządzaniu. Oznacza również współpracę i udział szerokiego grona przedstawicieli społecznych i gospodarczych w realizacji programu regionalnego na wszystkich jego etapach, tj. programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Zgodnie z art. 8 rozporządzenia ogólnego do katalogu partnerów zalicza co najmniej następujące grupy partnerów:

- władze regionalne, lokalne i miejskie oraz inne instytucje publiczne,
- partnerów gospodarczych i społecznych,
- właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji,
- w stosownych przypadkach, organizacje badawcze i uniwersytety.

Partnerstwo działa zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania i podejściem oddolnym. Państwo członkowskie angażuje partnerów w przygotowanie UP, a także w cały proces przygotowania, wdrażania i ewaluacji programów m.in. przez ich udział w Komitetach Monitorujących.

Zasada partnerstwa

- Celem partnerstwa jest poprawa efektywności i skuteczności wdrażania funduszy polityki spójności UE na lata 2021-2027.
- Wszyscy uczestnicy tego procesu wzajemnie się uzupełniają, a dzięki współpracy powstaje efekt synergii i wartość dodana, niemożliwa do osiągnięcia w przypadku działań podejmowanych indywidualnie. Partnerstwo stanowi integralny element procesu budowy kultury dialogu społecznego i partycypacji społecznej oraz podlega stałej ewolucji i adaptacji do potrzeb wszystkich jego uczestników.

Zasada partnerstwa

Zakres przedmiotowy współpracy oraz konfiguracja zaangażowanych w nią podmiotów są uwarunkowane przede wszystkim:

- zakresem wsparcia przewidzianego w ramach poszczególnych programów,
- specyfiką poszczególnych partnerów, z uwagi na różne uregulowania prawne dotyczące ich statusu oraz potencjał, jaki wnoszą do procesu realizacji polityki spójności UE, szczególnie w zakresie wiedzy i doświadczenia dotyczących obszarów i grup wspieranych ze środków funduszy polityki spójności UE,
- standardem realizacji zasady partnerstwa, które wskazują państwom członkowskim ogólne podstawy wdrażania tej zasady zawarte są w kodeksie partnerstwa czyli – rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Przykłady dobrych praktyk:

- kierowanie przez IZ do konsultacji z partnerami wchodzącymi w skład KM projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów, kryteriów wyboru projektów;
- wykorzystywanie dedykowanego danemu KM narzędzia (np. portalu) służącego m.in. publikacji dokumentów kierowanych do konsultacji z członkami i obserwatorami KM, w tym partnerami;
- powoływanie przy KM grup roboczych: stałych (np. do spraw efektywności programu) i doraźnych, które stanowią wsparcie merytoryczne w pracach prowadzonych przez KM;
- organizowanie przed posiedzeniem KM spotkań z partnerami np. w formie warsztatów/ grup roboczych w celu omówienia i wcześniejszego przedyskutowania zagadnień, które będą przedmiotem posiedzenia;
- organizowanie sesji wyjazdowych i wizyt studyjnych dla członków KM jako narzędzi podnoszących aktywność partnerów i wzmacniających ich współpracę.

Zasada partnerstwa

Udział partnerów w realizacji zasady partnerstwa ma miejsce również w FEL 2021-2027 poprzez:

- opiniowanie projektów Programu i następnie jego zmian,
- opiniowanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach KM FEL 2021-2027,
- uczestnictwo w pracach KM FEL 2021-2027 i grupach roboczych powołanych w jego ramach,
- uczestnictwo w procesie ewaluacji polityki spójności (w zakresie wynikającym z obowiązków w KM FEL 2021-2027).

Budowanie potencjału partnerów

W związku z powyższym zgodnie z zapisem w ustawie o działalności pożytku publicznego współpraca pomiędzy organami administracji publicznej i organizacjami pozarządowymi w sferze zadań publicznych odbywa się na zasadzie partnerstwa. Natomiast jakość partnerstwa i osiągnięcie oczekiwanej wartości dodanej z realizacji zasady partnerstwa zależy od poziomu wiedzy, umiejętności i doświadczenia partnerów oraz ich zaplecza eksperckiego (zgodnie z zapisem wytycznych w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027).

Środki na wsparcie potencjału partnerów do realizacji zadań związanych z ich udziałem we wdrażaniu funduszy polityki spójności UE są zapewniane w ramach Pomocy Technicznej Programu.

Wsparcie potencjału partnerów ze środków PT ma na celu zapewnienie efektywnego angażowania tych podmiotów w proces przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu i może w szczególności przybrać następujące formy:

- wsparcie szkoleniowe,
- organizacja warsztatów,
- finansowanie działań służących tworzeniu sieci kontaktów, wymiany doświadczeń,
- finansowanie przygotowania ekspertyz, analiz, konsultacji ze środowiskiem,
- wkład w koszty udziału w spotkaniach, w tym udziału w posiedzeniach KM.

Przykłady realizacji zasady partnerstwa na poziomie Programu:

Członkowie Komitetu i ich Zastępcy, Obserwatorzy oraz Przedstawiciele KE wykonują nieodpłatnie swoje obowiązki związane z uczestnictwem w Komitecie i udziałem w jego pracach.

Członkowie Komitetu oraz ich Zastępcy mają prawo do zwrotu kosztów związanych ze swoim uczestnictwem w Komitecie.

Refundacja kosztów obejmuje:

- koszty przejazdu na posiedzenie Komitetu lub jego grupy roboczej,
- koszty zakwaterowania,
- koszty szkoleń Członków Komitetu lub ich Zastępców reprezentujących partnerów, organizowanych bez pośrednictwa Sekretariatu Komitetu (roczna kwota środków dostępnych na szkolenia wynosi do 5 000 zł brutto dla każdego z nich),
- koszty prowadzenia działań sieciujących z reprezentowanym środowiskiem dotyczących FEL 2021-2027 (partnerzy reprezentujący sektor niepubliczny),

IZ FEL finansuje koszty ekspertyz bądź tłumaczeń realizowanych na potrzeby Komitetu Monitorującego oraz koszty szkoleń organizowanych za pośrednictwem Sekretariatu KM.

Fundusze Europejskie

Zasada zrównoważonego rozwoju i zasada „DNSH”

Zasada zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój – definicja w Prawie Ochrony Środowiska

zrównoważony rozwój – to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, **gospodarczych i społecznych**, z zachowaniem **równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych**, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno **współczesnego pokolenia**, jak i **przyszłych pokoleń**

Zasada zrównoważonego rozwoju

Zasada zrównoważonego rozwoju (ZZR), to sposób działania równoważący aspekty:

- ❖ środowiskowe
- ❖ gospodarcze
- ❖ społeczne

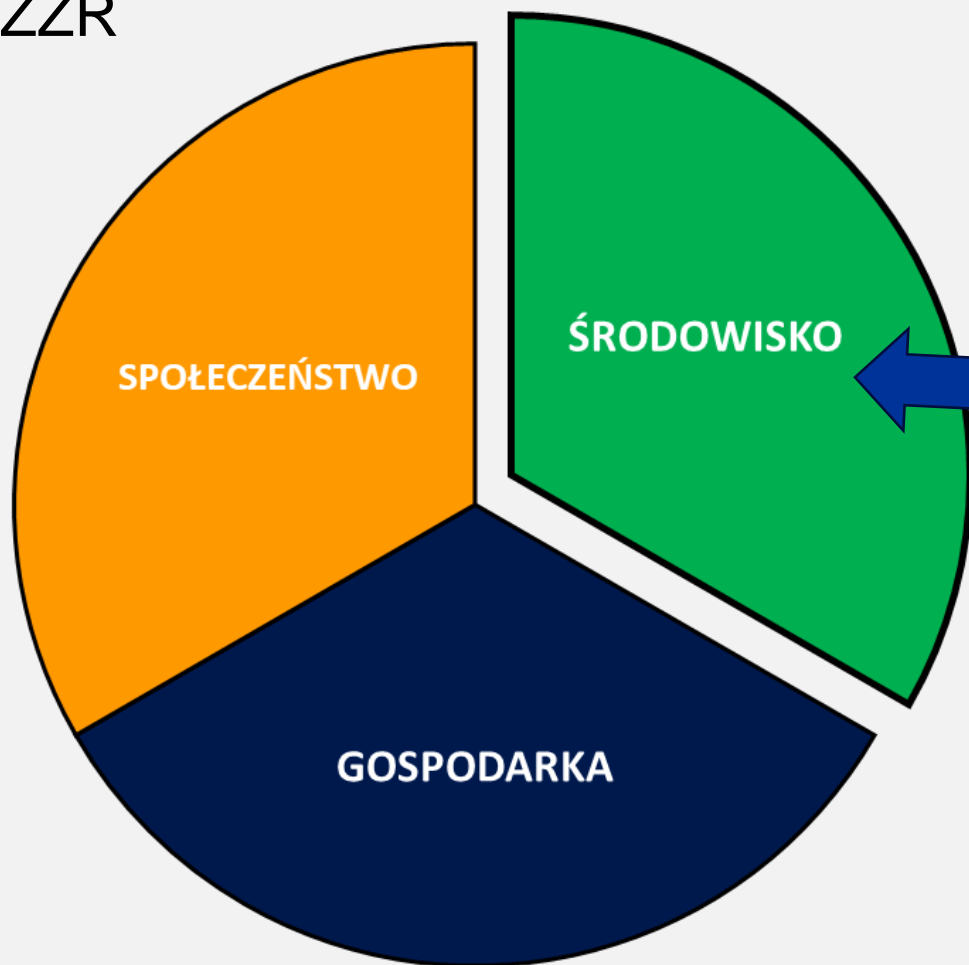
Zasada zrównoważonego rozwoju

Cele zrównoważonego rozwoju ONZ określa Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Zasada zrównoważonego rozwoju a DNSH

ZZR

DNSH stanowi zawężenie ZZR, odnosi się do rozwiązań w obrębie aspektu środowiskowego

Zasada DNSH

DNSH – ang. „do no significant harm”
(„nie czyń poważnych szkód”)

- ❖ nowa zasada horyzontalna
- ❖ dotyczy niewspierania ani nieprowadzenia działalności gospodarczej, która powoduje znaczące szkody dla któregokolwiek z celów środowiskowych w rozumieniu rozporządzenia w sprawie taksonomi
- ❖ zasada „nie czyń poważnych szkód” ≠ szkoda w środowisku czy poważna awaria w rozumieniu przepisów polskiego prawa

Cele środowiskowe zasady „DNSH”

**ŁAGODZENIE ZMIAN
KLIMATU**

**ADAPTACJA DO ZMIAN
KLIMATU**

**ZRÓWNOWAŻONE
WYKORZYSTANIE
ZASOBÓW WODNYCH
I MORSKICH**

**PRZEJŚCIE NA
GOSPODARKĘ
OBIEGU
ZAMKNIĘTEGO (GOZ)**

**ZAPOBIEGANIE
ZANIECZYSZCZENIU
I JEGO KONTROLA**

**OCHRONA
I ODBUDOWA
RÓŻNORODNOŚCI
BIOLOGICZNEJ
I EKOSYSTEMÓW**

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

ŁAGODZENIE ZMIAN KLIMATU

działalność prowadzi do **znaczących emisji gazów cieplarnianych**

ROZWIĄZANIA:

- zapobieganie emisjom
- ograniczanie emisji
- pochłanianie gazów cieplarnianych
- rozwiązania energooszczędne

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

działalność prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków **warunków klimatycznych** (obecnych i przewidywanych w przyszłości), wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa

ROZWIĄZANIA:

- odpowiednie projektowanie i wykonawstwo
- zabezpieczenia na wypadek katastrof naturalnych
- systemy alarmowania
- zielen
- retencja wody

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE I OCHRONA ZASOBÓW WODNYCH I MORSKICH

- działalność **szkodzi dobremu stanowi / potencjałowi jednolitych części wód (JCW)**, w tym podziemnych i powierzchniowych
- działalność **szkodzi dobremu stanowi środowiska wód morskich**

ROZWIĄZANIA:

- utrzymanie oraz poprawa jakości i ilości wód
- dobre warunki dla organizmów wodnych
- zapobieganie, ograniczanie, usuwanie zanieczyszczeń z wód i terenów zależnych od wód
- zrównoważone pobory wód
- rozwiązania wodooszczędne

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

PRZEJŚCIE NA GOSPODARKĘ OBIEGU ZAMKNIĘTEGO

- działalność prowadzi do **znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów** lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu **zasobów naturalnych** (nieodnawialnych źródeł energii, surowców, wody, gruntów) na co najmniej jednym z etapów cyklu życia produktów, w tym pod względem trwałości produktów, ich naprawy, ulepszenia, ponownego użycia, recyklingu;
- działalność prowadzi do **znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów** (wyjątek – spalanie odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu); **lub**
- **długotrwałe składowanie odpadów** może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska

ROZWIĄZANIA:

- hierarchia postępowania z odpadami
- rozwiązania zasobo- i materiałoszczędne

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

ZAPOBIEGANIE ZANIECZYSZCZENIU I JEGO KONTROLA

- działalność prowadzi do **znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń** do powietrza, wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia tej działalności

ROZWIĄZANIA:

- zapobieganie emisjom
- ograniczanie emisji
- kontrola i monitorowanie emisji
- procedury na wypadek awarii

Kryteria „wyrządzenia poważnej szkody”

OCHRONA I ODBUDOWA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I EKOSYSTEMÓW

- działalność w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów; lub
- działalność jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania UE (np. obszary Natura 2000, obszary UNESCO)

ROZWIĄZANIA:

- racjonalne korzystanie z przestrzeni
- utrzymanie, poprawa, odtwarzanie terenów naturalnych i półnaturalnych
- tworzenie nowych terenów zieleni
- ochrona gatunków rodzimych
- ochrona cennych obszarów i gatunków
- ograniczanie wycinki drzew i krzewów
- dbałość o krajobraz

ZASADA DNSH W FEL 2021-2027

Uchwała Nr CCCXCVIII/6960/2022 Zarządu
Województwa Lubelskiego z dnia 7 października
2022 roku w sprawie zatwierdzenia zmian do
Oceny pod kątem zasady DNSH projektu
programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego
2021-2027

https://rpo.lubelskie.pl/site/assets/files/2090423/ocena_dnsn.pdf

OCENA DNSH DLA PROJEKTU PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE
DLA LUBELSKIEGO 2021-2027

PECTORE **eco**

„Pectore – Eco” Sp. z o.o.
ul. Dolnych Wałów 1 lok. 22
44-100 Gliwice

www.pectore-eco.pl

Gliwice, 12 marca 2022 r.

1

ZASADA DNSH W FEL 2021-2027

- wszystkie typy projektów w ramach FEL zostały poddane analizie w odniesieniu do każdego celu środowiskowego określonego w rozporządzeniu o taksonomii i ocenione jako zgodne z zasadą DNSH

OCENA DNSH DLA PROJEKTU PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE
DLA LUBELSKIEGO 2021-2027

PECTORE **eco**

„Pectore – Eco” Sp. z o.o.
ul. Dolnych Wałów 1 lok. 22
44-100 Gliwice

www.pectore-eco.pl

Gliwice, 12 marca 2022 r.

1

„Przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju, w tym zasady „nie czynić poważnych szkód” (art. 9 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) 2021/1060)”

- ❖ kryterium merytoryczne techniczne
- ❖ jest stosowane do weryfikacji wszystkich projektów infrastrukturalnych
- ❖ kryterium obligatoryjne – przyznanie wartości logicznej „TAK” jest warunkiem uzyskania wsparcia
- ❖ zasada ZR weryfikowana jest w odniesieniu celów, które dotyczą danego rodzaju projektów
- ❖ zasada DNSH weryfikowana jest z uwzględnieniem zapisów Oceny DNSH dla FEL 2021-2027
- ❖ jest sprawdzane przez eksperta, spełniającego wymagania dedykowane działaniu

„Wpływ na środowisko”

- kryterium trafności merytorycznej
- kryterium fakultatywne (punktowe) - spełnienie kryterium nie jest konieczne do przyznania dofinansowania
- kryterium dodatkowo punktuje działania podjęte na rzecz realizacji zrównoważonego rozwoju i zasady DNSH, w tym wykorzystanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych, zastosowanie technologii przyjaznych środowisku przyrodniczemu (spełniających najwyższe istniejące normy na poziomie europejskim)
- punkty przyznawane są w oparciu o pytania pomocnicze dostosowane do specyfiki działania, w ramach którego przeprowadzany jest nabór wniosków
- jest weryfikowane przez eksperta, spełniającego wymagania dedykowane działaniu

Wniosek o dofinansowanie

W sekcji „Wpływ projektu na zasadę zrównoważonego rozwoju, w tym zasady „nie czyń poważnych szkód”:

- wnioskodawca odnosi się do celów zrównoważonego rozwoju, adekwatnych do zakresu projektu
- w ramach potwierdzenia spełnienia zasady „DNSH” wnioskodawca odnosi się do zapisów Oceny DNSH dla Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Formularz do wniosku o dofinansowanie w ramach FEL 2021-2027 w zakresie OOS

- ❖ Wnioskodawca określa w jaki sposób projekt przyczynia się do realizacji celów środowiskowych zasady „DNSH”
- ❖ Wnioskodawca przedstawia analizę oddziaływania projektu pod kątem znaczących szkód w odniesieniu do każdego z celów środowiskowych

Studium wykonalności - Tabela „Potencjał środowiskowy do realizacji wybranego wariantu realizacji projektu”

- ❖ Wnioskodawca opisuje zgodność wybranego wariantu z zasadą „DNSH”

Dokumentacja środowiskowa:

- ❖ Dokumenty z postępowania OOŚ
- ❖ Deklaracja RDOŚ potwierdzająca brak wpływu na obszary NATURA 2000
- ❖ Ocena wodnoprawna lub stanowisko dyrektora RZGW w sprawie braku wpływu na stan jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych

Dokumentacja techniczna i zezwolenia:

- ❖ projekt budowlany, operat wodnoprawny, projekt robót geologicznych i inne niezbędne dokumentacje do uzyskania zezwoleń
- ❖ pozwolenie na budowę/zgłoszenie robót budowlanych i inne decyzje, zgody niezbędne do rozpoczęcia procesu budowlanego, np. pozwolenie/zgłoszenie wodnoprawne, projekt robót geologicznych i inne

Zasady horyzontalne w projektach edukacyjnych

Wymagania ogólne:

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie tym projektom, w których będą przestrzegane zasady horyzontalne:

- ❖ zasada równości kobiet i mężczyzn;
 - ❖ zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnością;
 - ❖ zasada zrównoważonego rozwoju, w tym zasada „nie czynić poważnych szkód” (DNSH);
- oraz przestrzegane będą zapisy :
- ❖ Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej;
 - ❖ Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Ocena zgodności projektu z zasadą równości kobiet i mężczyzn

- ❖ Odbywa się na podstawie formularza „standardu minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+”. Jest to załącznik nr 1 do „Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027”.
- ❖ „Standard minimum” pomaga ocenić, czy uwzględnili Państwo kwestie równościowe w projekcie, w tym w zaplanowanych zadaniach, we wskaźnikach czy w ramach zaplanowanej pracy Państwa zespołu projektowego.
- ❖ Czy projekt jest otwarty na udział wszystkich osób zainteresowanych uczestnictwem? Czy wszystkie produkty Państwa projektu (w tym także usługi), które nie zostały uznane za neutralne będą dostępne dla wszystkich użytkowników/ użytkowników? Planując i realizując projekt muszą Państwa przestrzegać zasad opisanych w załączniku nr 2 „Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027”. Jest to załącznik do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Zasady horyzontalne w projektach edukacyjnych

Standard minimum w EFS

- ❖ Wniosek o dofinansowanie projektu musi uzyskać co najmniej 3 punkty za kryteria standardu minimum,
- ❖ Niespełnienie kryterium skutkuje odrzuceniem wniosku. Dopuszczalne jest wezwanie wnioskodawcy do przedstawienia wyjaśnień w celu potwierdzenia spełnienia kryterium.

Wyjątki:

- ❖ profil działalności beneficjenta (ograniczenia statutowe)
- ❖ zamknięta rekrutacja

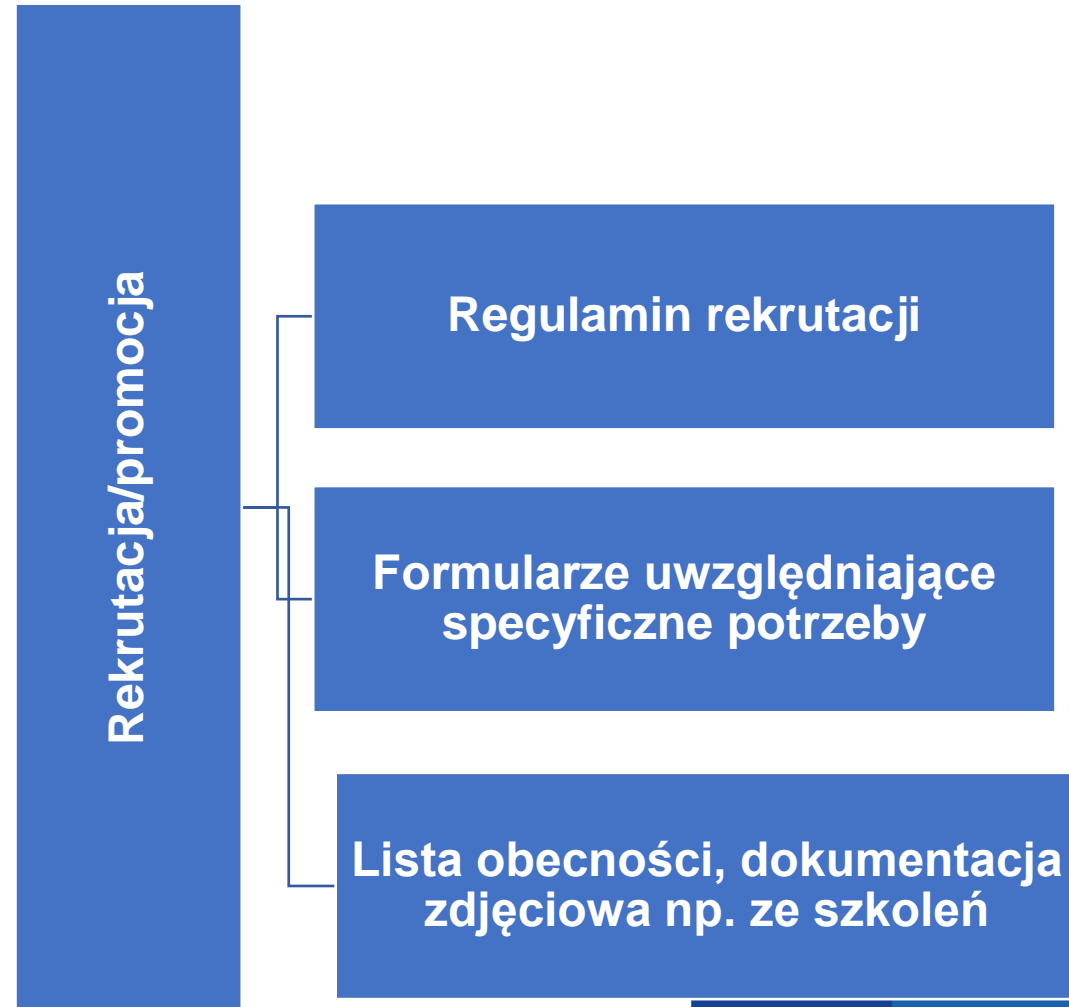
Zasady horyzontalne w projektach edukacyjnych

Standard minimum w EFS

We wniosku o dofinansowanie projektu powinny być zawarte informacje, które potwierdzają istnienie (albo brak istniejących) barier równościowych w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu (np. niski udział kobiet w podejmowaniu decyzji, stereotypy płci)

- ❖ Czy któraś z tych grup znajduje się w gorszym położeniu, czy ma utrudniony dostęp do edukacji, zatrudnienia, szkolenia? (w tym aktualne liczby, procenty)
- ❖ Jakie są tego przyczyny ?
- ❖ Jeśli tak to czy zawarto działania odpowiadające na zidentyfikowane bariery równościowe w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu
- ❖ Czy działania niwelują wskazane bariery ?

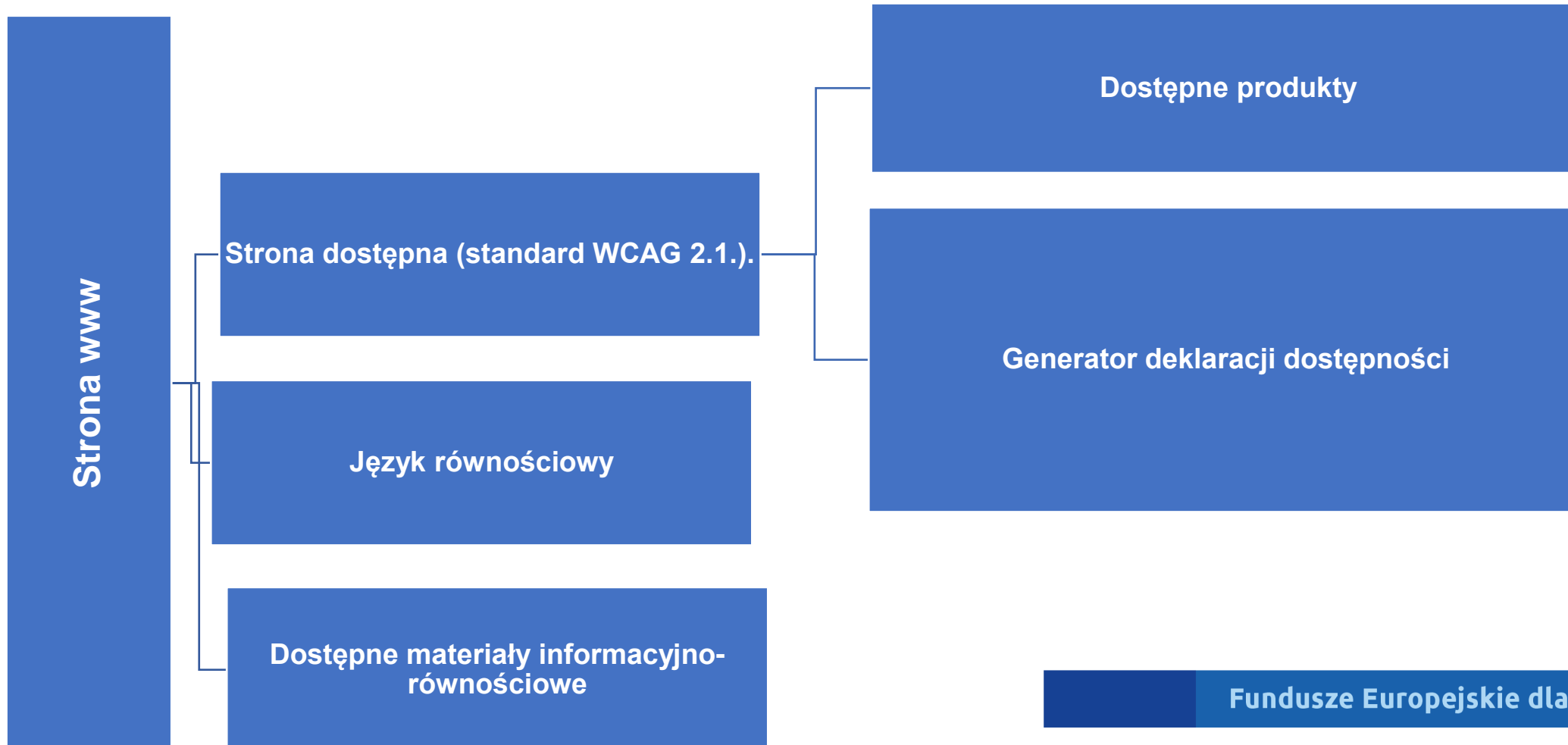
Dokumentacja potwierdzająca stosowanie zasad horyzontalnych

Dokumentacja potwierdzająca stosowanie zasad horyzontalnych

Dokumentacja potwierdzająca stosowanie zasad horyzontalnych

Przykłady dobrych praktyk w projektach edukacyjnych:

1. Doradztwo zawodowe powinno stawiać za główny cel przełamywanie segregacji na rynku pracy, w tym promować udział dziewcząt w zajęciach uznawanych za „męskie”, tj. informatyka, nauki ścisłe, przedsiębiorczość oraz udział chłopców w zajęciach uznawanych za domenę dziewcząt: nauka języków obcych.
2. Działania edukacyjne powinny zakładać współdziałanie w zespołach wewnątrznie zróżnicowanych (pod względem płci, stopnia sprawności, miejsca zamieszkania, pochodzenia etnicznego, etc.).
3. Wprowadzenie do nauczania zajęć poruszających problem dyskryminacji, wykluczenia społecznego, stereotypów, zróżnicowania społecznego, równości.
4. Pokazywanie przykładów kobiet i mężczyzn o różnym stopniu sprawności i pochodzeniu społecznym.
5. W ramach wsparcia pedagogicznego i psychologicznego należy przeanalizować czynniki ograniczające szanse edukacyjne młodzieży - należy zwrócić uwagę na potrzeby rozwojowe związane z tzw. umiejętnościami miękkimi lub czynnikami psychologicznymi, tj. motywacją, poczuciem odpowiedzialności i możliwością wpływu na swoje życie, poczuciem własnej wartości, postrzeganiem siebie, wstydem, nieśmiałością.

Rozliczanie projektu

Beneficjenci na mocy podpisanej umowy o dofinansowanie projektu są zobowiązani do wskazywania w części dotyczącej postępu rzeczowego z realizacji projektu, które z działań wynikających z polityki horyzontalnej zaplanowanych w ramach wniosku o dofinansowanie projektu zostały zrealizowane.

Zgodnie z zapisami „Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych na lata 2021-2027” IZ lub inna, właściwa instytucja zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanie we wniosku o płatność, które z działań zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie projektu zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób ich realizacja wpłynęła na sytuację osób z niepełnosprawnościami, a także na równość kobiet i mężczyzn lub innych grup wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu. Obowiązek opisanie tych działań powstaje tylko wówczas, gdy opisywany we wniosku o płatność projektu postęp rzeczowy i rozliczane w nim wydatki dotyczą działań, przy realizacji których powinny być stosowane zasady horyzontalne – zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu.

Kontrola projektu

Weryfikacja wydatków, może przybrać formę:

- kontroli składanego przez beneficjenta wniosku o płatność;
- kontroli projektu w miejscu jego realizacji.

Kontrola na miejscu sprawdza czy działania dotyczące zasad horyzontalnych zostały zrealizowane zgodnie z założeniami, określonymi we wniosku o dofinansowanie projektu i informacjami wskazanymi w złożonych do tej pory wnioskach o płatność.

Kontrola projektu

Zgodnie z zapisami „Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych na lata 2021-2027” w ramach ogólnej kontroli projektów IZ lub inna, właściwa instytucja weryfikuje również zgodność projektu z zasadami równościowymi. IZ lub inna właściwa instytucja może także w dowolnym momencie zdecydować o przeprowadzeniu kontroli ad hoc, związanej wyłącznie z weryfikacją realizacji zasad horyzontalnych

W ramach kontroli weryfikuje się czy działania zostały zrealizowane zgodnie z:

- a) założeniami wniosku o dofinansowanie projektu;
- b) standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2021-2027;
- d) informacjami wskazanymi przez beneficjenta we wniosku o płatność lub innymi równorzędnymi dokumentami.

Kontroli podlegają zarówno usługi jak i produkty (na przykład budynek, pojazd, strona internetowa, urządzenie, opracowany raport, szkolenie, konferencja, doradztwo itp.) wytworzone lub zakupione w ramach projektu.

Pomocne strony internetowe:

<https://funduszeue.lubelskie.pl/strony/zasady-horyzontalne/https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>

[strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciowych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027-1/](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciowych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027-1/)

<https://fra.europa.eu/pl/eu-charter>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/konwencja-o-prawach-osob-niepelnospprawnych>

Fundusze Europejskie

Dziękuję za uwagę.

Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Fundusze Europejskie
dla Lubelskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

